

מלכת קבורת רחל

Where Is Rachel Buried?

(1) בראשית מח:ז

וַאֲנִי בָבְאִי מִפְּדֹן מָתָה עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבֵרֶת-אֶרֶץ לְבָא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָת הוּא בֵּית לָחֶם:

(2) בראשית לה:טז-כ

(טז) וַיִּסְעוּ מִבֵּית אֵל וַיְהִי-עוֹד כְּבֵרֶת-הָאֶרֶץ לְבֹא אֶפְרָתָה וְתִלְדַּר רָחֵל וְתִקְשׁ בְּלִדְתָּהּ: (יז) וַיְהִי בְהִקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָּהּ וְתֹאמַר לָהּ הַמְיֻלְדֶת אֶל-תִּירְאִי כִּי-גִסְזָה לָךְ בֶּן: (יח) וַיְהִי בְעָצַת נַפְשָׁהּ כִּי מָתָה וְתִקְרָא שְׁמוֹ בֶן-אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא-לוֹ בְּנִימִין: (יט) וְתָמַת רָחֵל וְתִקְבֹר בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לָחֶם: (כ) וַיַּצֵּב יַעֲקֹב מַצֵּבָה עַל-קִבְרָתָהּ הוּא מַצֵּבַת קִבְרַת-רָחֵל עַד-הַיּוֹם:

(3) שמואל א י:א-ו

(א) וַיִּקַּח שְׂמוּאֵל אֶת-פֶּךָ הַשֶּׁמֶן וַיִּצַק עַל-רֵאשׁוֹ וַיִּשְׁקֶהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי-מִשְׁחָךְ ה' עַל-נַחְלָתוֹ לְנָגִיד: (ב) בְּלַכְתְּךָ הַיּוֹם מֵעַמּוּדֵי וּמִצְאֹתַי שְׁנֵי אַנְשִׁים עִם-קִבְרַת רָחֵל בְּגִבּוֹל בְּנִימִן בְּצִלְעַן וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ נִמְצְאוּ הָאֲתָנוֹת אֲשֶׁר הִלַכְתָּ לְבַקֵּשׁ וְהִנֵּה נָטַשׁ אֲבִיךָ אֶת-דְּבָרֵי הָאֲתָנוֹת וְדָאָג לָכֶס לְאִמּוֹר מַה אֵעֲשֶׂה לְבָנִי: (ג) וְחִלְפֹת מִשֶּׁם וְהִלְאָה וּבָאָת עַד-אֵלּוּן תְּבוֹר וּמִצְאוּךָ שָׁם שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים עֲלִים אֶל-הָאֱלֹהִים בֵּית-אֵל אֶחָד נִשְׂאוּ שְׁלֹשָׁה גְדִים וְאֶחָד נִשְׂא שְׁלֹשֶׁת כְּפָרוֹת לָחֶם וְאֶחָד נִשְׂא נֶבֶל-יִיזָן: (ד) וּשְׂאָלוּ לָךְ לְשָׁלוֹם וְנָתַנוּ לָךְ שְׁתֵּי-לָחֶם וְלִקְחָת מִיָּדָם: (ה) אֶחָד כֵּן תְּבוֹא גְבַעַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר-שָׁם נִצְבִי פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי כְּבֹאֲךָ שָׁם הָעִיר וּפְגַעְתָּ חֶבֶל נְבִיאִים יָרְדִים מִהַבְּמָה וּלְפָנֵיהֶם נָבֵל וְתָף וְחִלְלִל וְכִזּוֹר וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים: (ו) וְעֲלָחָה עָלֶיךָ רִיחַ ה' וְהִתְנַבְּיַת עִמָּם וְנִהְפְּכַת לְאִישׁ אֶחָד:

(4) ירמיה לא:ד-טז

(יד) כִּהוּ אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמַע נְהִי בְּכֵי תַמְרוּדִים רָחֵל מְבַכָּה עַל-בְּנֵיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל-בְּנֵיהָ כִּי אֵינָנּוּ: (טז) כִּהוּ אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלְךָ מִפְּכֵי וְעֵינַיִךָ מִדְּמָעָה כִּי יֵשׁ שָׂכָר לְפַעֲלֹתֶיךָ נְאֻם-ה' וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב: (טז) וַיִּשְׁתַּקּוּהָ לְאַחֲרֵיתֶךָ נְאֻם-ה' וְשָׁבוּ בָנִים לְגִבּוֹלָם:

(5) יהושע יח, כא-כח

(כא) וְהָיוּ הָעָרִים לְמִטָּה בְּנֵי בְנִימִן לְמִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם יְרִיחוֹ וּבֵית-חֲגִלָּה וְעַמְקֵי קַצִּיץ: (כב) וּבֵית הָעֵרֶבָה וּצְמָרִים וּבֵית-אֵל: (כג) וְהָעָרִים וְהַפְּרָה וְעַפְרָה: (כד) וְכַפֵּר הָעַמְנָה וְהַעֲפָנִי וְגִבְעַת עָרִים שְׁתֵּים-עָשָׂרָה וְחִצְרֵיהֶן: (כה) גְּבַעוֹן וְהַרְמָה וּבְאֵרוֹת: (כו) וְהַמְצִפָּה וְהַכְּפִירָה וְהַמְצָה: (כז) וְרָקַם וְיִרְפָּאֵל וְתִרְאֵלָה: (כח) וְצִלְעַת הָאֵלֶף וְהַיְבוּסִי הִיא יְרוּשָׁלַם גְּבַעַת קְרִית עָרִים אַרְבַּע-עָשָׂרָה וְחִצְרֵיהֶן זֹאת נַחֲלַת בְּנֵי-בְנִימִן לְמִשְׁפְּחוֹתָם:

(6) ר' יוסף בכור שור בראשית ל"ה

כברת - לשון כביר, הדרך רב עד אפרת, ולכן לא הולכה עד אפרת. ועוד שלא היה לו מקום לקבורה.

(7) רמב"ן בראשית לה:טז

טז. **כברת ארץ**. מנחם פירש לשון "כביר", מהלך רב. ואגדה (ב"ר פב ז), בזמן שהארץ חלולה ככברה שהניר מצוי והסתו עבר ועדיין השרב לא בא. ואין זה פשוטו של מקרא, שהרי בנעמן מצינו (מ"ב ה יט) וילך מאתו כברת ארץ. ואומר אני שהוא שם מדת קרקע, לשון רש"י:

והנכון מה שחשב בו ר' דוד קמחי כי הכ"ף לדמיון ואיננה שרשית, ומוצא המלה, היו לברות למו (איכה ד י), ותברני לחם (ש"ב יג ה), ענין אכילה מועטת בבקר, ופירושה שיעור מהלך ארץ מן הבקר עד לעת האוכל, כי כן ישערו כל הולכי דרך:

זה כתבתי תחילה, ועכשיו שזכיתי ובאתי אני לירושלם, שבח לאל הטוב והמטיב, ראיתי בעיני שאין מן קבורת רחל לבית לחם אפילו מיל. והנה הוכחש הפירוש הזה, וגם דברי מנחם. אבל הוא שם מדת הארץ כדברי רש"י, ואין בו תאר רק הסכמה כרוב השמות, והכ"ף לשמוש שלא נמדד בכוון. ואם יהיה השם הזה מתואר, יתכן שיהיה ברת כמו מה ברי ומה בר בטני (משלי לא ב), והוא שם למדה הקטנה שימדדו הולכי ארחות, כמו למיל היום, ויאמר לה "בת ארץ", כי המדה כמו בת לפרסה, או למדה אחרת ידועה בימים ההם:

וכן ראיתי שאין קבורה ברמה ולא קרוב לה, אבל הרמה אשר לבנימן רחוק ממנה כארבע פרסאות, והרמה אשר בהר אפרים (ש"א א א) רחוק ממנה יותר משני ימים. על כן אני אומר שהכתוב שאומר קול ברמה נשמע (ירמיה לא יד), מליצה כדרך משל, לאמר כי היתה רחל צועקת בקול גדול ומספד מר עד שנשמע הקול למרחוק ברמה שהיא בראש ההר לבנה בנימן, כי איננו שם, והיא חרבה מהם. לא נאמר בכתוב "ברמה רחל מבכה על בניה", אבל אמר כי שם נשמע הקול:

ונראה בעיני כי קברה יעקב בדרך ולא הכניסה לעיר בית לחם יהודה הקרובה שם, לפי שצפה ברוח הקודש שבית לחם אפרתה יהיה ליהודה ולא רצה לקברה רק בגבול בנה בנימן, והדרך אשר המצבה בה קרובה לבית אל בגבול בנימן. וכך אמרו בספרי (זאת הברכה לג יא) בחלקו של בנימן מתה, כדאיתא בפרשת וזאת הברכה. וראיתי ליונתן בן עוזיאל שהוא מרגיש בזה, ואמר קל ברום עלמא אשתמע, ותרגם כל הכתוב על כנסת ישראל:

(8) ספרי וזאת הברכה

ר' מאיר אומר בחלקו של בנה מתה שנ' ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל וגומ' ואין אפרתה אלא בית לחם שנ' ואתה בית לחם אפרתה.

(9) ירמיה מ:א

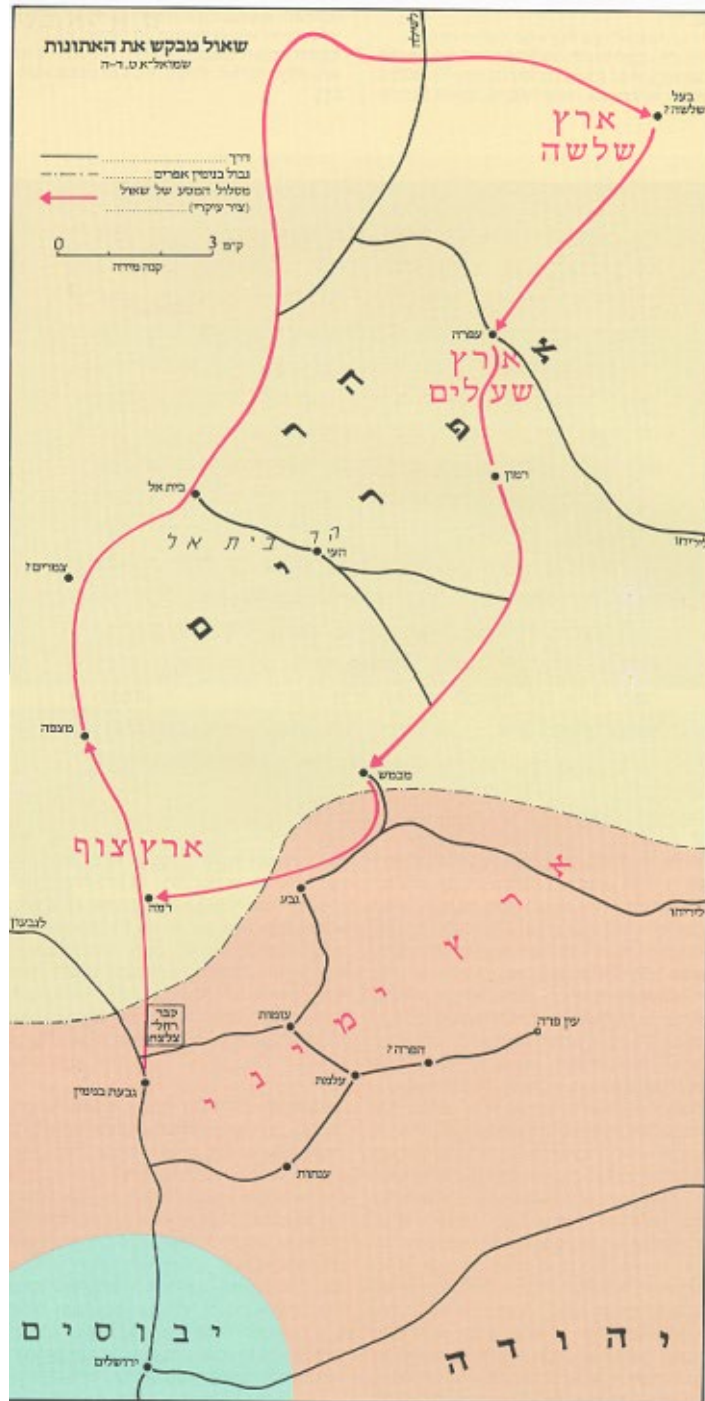
הַדְבָר אֲשֶׁר-הָיָה אֶל-יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה' אַחֲרֵי שֶׁלַח אֹתוֹ נְבוֹזַדְבָּן רֶב־טַבָּחִים מִן-הַרְמָה בְּקִחְתּוֹ אֹתוֹ וְהוּא-אֲסוּר בְּאֲזָקִים בְּתוֹךְ כָּל-גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם וַיְהוּדָה הַמְגֻלִים בְּבִלְהָ:

(10) בראשית רבה מ:ב

ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת, מה ראה אבינו יעקב לקבור את רחל בדרך אפרת אלא צפה יעקב אבינו שהגלויות עתידות לעבור שם לפיכך קברה שם כדי שתהא מבקשת עליהם רחמים, הה"ד קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה.

(11) תוספתא סוטה יא:ג

כיוצא בדבר אתה אומר בלכתך היום מעמדי וגו' בצלצח [היכא] מצינו שנקברה רחל בגבול בנימן בצלצח והלא לא נקברה אלא בבית לחם [חלקו] של יהודה שנאמר ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת ואין אפרת אלא חלקו של יהודה שנאמר ואתה בית לחם אפרתה צעיד להיות באלפי יהודה אלא אמר לו עכשיו שאני מדבר עמך הנם על קבורת רחל אתה הולך והן באין ומוצא אתה אותן בגבול בנימן בצלצח

הצעת ד"ר יואל אליצור

ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו ויאמר הלווא כי משחך ה' על נחלתו לנגיד (א) בלכתך היום מעמדי ומצאת שני אנשים עם קברת רחל בגבול בנימן בצלצח ואמרו אליך נמצאו האתנות אשר הלכת לבקש והנה נטש אביך את דברי האתנות ודאג לך לאמר מה אעשה לבני (ב) וחלפת משם והלאה ובאת עד אלון תבור ומצאוך שם שלשה אנשים עלים אל האלקים בית אל אחד נשא שלשה גדיים ואחד נשא שלשת ככרות לחם ואחד נשא נבל יין ושאלו לך לשלום ונתנו לך שתי לחם ולקחת מידם (ג) אחד כן תבוא גבעת האלקים אשר שם נצבי פלשתים ויהי כבאך שם העיר ופגעת חבל נביאים ירדים מהבמה ולפניהם נבל ותף וחליל וכנור והמה מתנבאים וצלחה עליך רוח ה' והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחד

הליכת שאול	מקום	כמה אנשים	תיאורם	המגע אתם
בלכתך היום מעמדי	????? (תיאור)	ומצאת שני אנשים	עם קברת רחל בגבול בנימן בצלצח (מקום)	ואמרו אליך נמצאו האתנות
וחלפת משם והלאה	ובאת עד אלון תבור	ומצאוך שם שלשה אנשים	עלים אל האלקים בית אל אחד נשא... ואחד נשא... ואחד נשא...	ושאלו לך לשלום ונתנו לך... ולקחת מידם
אחד כן תבוא	גבעת האלקים	ופגעת חבל נביאים	ירדים מהבמה ולפניהם נבל ותף וחליל וכנור והמה מתנבאים	וצלחה עליך רוח ה'

בלכתך היום מעמדי ומצאת שני אנשים עם קברת רחל בגבול בנימן בצלצח ואמרו אליך

הליכת שאול	מקום	כמה אנשים	תיאורם	המגע אתם
בלכתך היום מעמדי	בגבול בנימן בצלצח	ומצאת שני אנשים	עם קברת רחל	ואמרו אליך נמצאו האתנות
וחלפת משם והלאה	ובאת עד אלון תבור	ומצאוך שם שלשה אנשים	עלים אל האלקים בית אל אחד נשא... ואחד נשא... ואחד נשא...	ושאלו לך לשלום ונתנו לך... ולקחת מידם
אחד כן תבוא	גבעת האלקים	ופגעת חבל נביאים	ירדים מהבמה ולפניהם נבל ותף וחליל וכנור והמה מתנבאים	וצלחה עליך רוח ה'